

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти та психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Розвиток мовлення дітей молодшого шкільного віку з
розладами аутистичного спектра засобами АВА-терапії

Виконала: здобувач освіти групи СОМ(л)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Герасько Анастасія Ігорівна
Науковий керівник: Дергач М. А.
Рецензент: Баранець І. В.
Нормоконтроль _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2025 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 63 с., 9 табл., 1 рис., 53 джерела, 2 додатка.

Об'єкт дослідження: мовлення молодших школярів з розладами аутистичного спектра.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність засобів АВА-терапії у розвитку мовлення молодших школярів з розладами аутистичного спектра.

Методи дослідження: теоретичні (порівняння теорій і методів, узагальнення отриманої інформації); емпіричні (спостереження, бесіда, аналіз продуктів діяльності, психологічне анкетування і тестування).

Мовленнєвий розвиток дітей з РАС має значні відмінності від типового розвитку через специфіку нейропсихологічного функціонування. У молодшому шкільному віці мовленнєві порушення залишаються однією з найбільш виражених характеристик розладів аутистичного спектру, які впливають на соціальну, навчальну та емоційну адаптацію

Розвиток мовлення у дітей з РАС – це тривалий і складний процес, який вимагає індивідуального підходу, комплексної корекції та співпраці всіх зацікавлених сторін.

Отже, результати дослідження дозволяють нам розробити ефективні програми корекції, які допоможуть дітям з РАС досягти значних успіхів у розвитку мовлення і соціальній адаптації.

РОЗЛАДИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА, ДІТИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, АВА-ТЕРАПІЯ, РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ, ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ

ВСТУП

Актуальність дослідження. У нашому суспільстві наразі, дуже важливою є проблема інклюзивного навчання. З кожним роком все більша кількість дітей потребує допомоги спеціалістів у навчанні: дефектолога, логопеда, асистента вчителя, психолога тощо. Для дітей з аутичними проявами дуже часто можна спостерігати порушення соціальної взаємодії і здатності до спілкування. Такі діти часто демонструють соціальну ізоляцію, повторювані рухи та дії, а також аномалії сенсорної обробки. Їх мовлення може бути відсутнім або мати специфічні особливості, такі як ехолоалія.

Розлади аутистичного спектру (РАС) – це група психічних розладів, що характеризуються порушеннями соціальної взаємодії та спілкування – процесу спілкування та передачі іншим людям. Аутизм характеризується обмеженою, стереотипною, повторюваною поведінкою. У різних хворих порушення виражені різною мірою, при цьому вони можуть супроводжуватися або не супроводжуватися порушеннями мовного та інтелектуального розвитку.

У кваліфікаційній роботі детальніше ми будемо розглядати саме розвиток усного мовлення молодших школярів, адже вона дуже важливе для дітей .

Мовлення – це один із значущих аспектів у процесі пізнання та комунікації. За допомогою мовлення відбувається соціалізація дитини, його сформованість також впливає на успішність навчання. Науковці вважають, що мовлення – достатньо складна та цілеспрямована діяльність.

Об'єкт дослідження: мовлення молодших школярів з розладами аутистичного спектра.

Предмет дослідження: АВА-терапія в розвитку мовлення молодших школярів з розладами аутистичного спектра.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність засобів АВА-терапії у розвитку мовлення молодших школярів з розладами аутистичного спектра.

Завдання дослідження:

1. На основі узагальнення сучасних наукових знань розкрити поняття «розлади аутистичного спектра» та визначити особливості його прояву у молодших школярів.

2. Охарактеризувати мовлення молодших школярів з розладами аутистичного спектра та визначити можливості його розвитку засобами АВА-терапії.

3. Дослідити та описати рівень розвитку мовлення у молодших школярів з розладами аутистичного спектра.

4. Розробити та експериментально перевірити ефективність програми розвитку мовлення молодших школярів з розладами аутистичного спектра засобами АВА-терапії.

Методи дослідження: теоретичні (порівняння теорій і методів, узагальнення отриманої інформації); емпіричні (спостереження, бесіда, аналіз продуктів діяльності, психологічне анкетування і тестування).

Дослідження проводилось на базі приватного закладу освіти «Глобал кідс» м. Кам'янське Дніпропетровської області у період з лютого по жовтень місяць 2024 року. У дослідженні брало участь 10 школярів з розладами аутистичного спектра 6-7 років.

Практичне значення роботи полягає у розробці корекційної програми направленої на розвиток комунікативного мовлення дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Структура обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було досліджено що, розлади аутичного спектру сьогодні розглядаються не тільки як медична, соціальна, а й як психологічна проблема. Результати дослідження підтверджують, що розлади аутистичного спектра є нейророзвитковими розладами, які характеризуються триадою порушень: соціальної взаємодії, вербальної та невербальної комунікації, а також наявністю обмежених, повторюваних моделей поведінки, інтересів та активностей.

Діти з розладами аутистичного спектра молодшого шкільного віку демонструють характерні особливості мовленнєвого розвитку, такі як знижена здатність до соціальної комунікації, обмежений словниковий запас, труднощі з розумінням мови та формулювання власних думок. Крім того, у них часто спостерігаються ехолалія, вибіркковість у спілкуванні та обмежені інтереси.

В ході дослідження було встановлено, що всі обстежені діти з розладами аутистичного спектра не володіли розвиненою вербальною комунікацією. Однак, у деяких випадках спостерігалися прояви ехолалії. Тому основна увага в дослідженні була приділена розвитку базових компонентів комунікації, таких як: зорове та слухове сприйняття, розуміння інструкцій, предметна діяльність та невербальні засоби спілкування. Результати дослідження свідчать про значні відхилення у розвитку мовлення у дітей з розладами аутистичного спектра. Зокрема, було виявлено низький рівень розвитку психофізіологічних функцій (10%), когнітивних навичок (40%) та повну відсутність розвинених комунікативних навичок.

Розроблено методи і прийоми корекційної роботи з розвитку мовлення дітей молодшого шкільного віку дітей з РАС засобами АВА-терапії. Розроблені засоби корекційної роботи з розвитку мовлення передбачали формування таких у випробуаних умінь: - висловлювати прохання/вимоги;

формування соціальної реакції у відповідь; - привертати увагу та задавати запитання; висловлювати емоції, почуття, повідомляти про них будь-яким доступним способом; - демонструвати навички ведення діалогу.

Дослідження складалося з двох етапів: підготовчого та основного. На підготовчому етапі ми зосередилися на створенні умов для стимуляції мовленнєвої активності у дітей з РАС. Основний етап був спрямований на розвиток наявних мовленнєвих навичок та формування нових.

Для розвитку кожного з компонентів мовлення (психофізіологічного, когнітивного та комунікативного) були розроблені спеціальні вправи та завдання. Наприклад, для стимуляції психофізіологічних процесів використовувалися вправи типу «Змішай фарбу», «Склянки для ляльок», а для розвитку комунікативних навичок - вправи «Привітайся», «Відповіді на особисті запитання» тощо.

Проведене дослідження демонструє високу ефективність запропонованої програми АВА-терапії у розвитку мовлення у дітей з розладами аутистичного спектра. Статистично значущі відмінності між експериментальною та контрольною групами спостерігалися за всіма досліджуваними параметрами: психофізіологічними, когнітивними та комунікативними. Найбільш виражений прогрес був зафіксований у розвитку комунікативних навичок.

Отже, проведена дослідно-експериментальна робота з розвитку мовлення дітей молодшого шкільного віку засвідчила свою ефективність, завдання, які були поставлені при виконанні кваліфікаційної (магістерської) роботи були виконані.

Дослідження не охоплює всіх аспектів проблеми. Подальшого вивчення потребує вивчення методики розвитку мовлення дітей з РАС за допомогою інноваційних технологій.